

Hodnotenie krojov na 47. Folklornom festivale Tancuj, tancuj... 2017

Tradičný ľudový odev bol v minulosti prispôsobovaný klimatickým podmienkam, účelu používania a estetickému cíteniu danej skupiny. Ľudia vždy dbali aj na to, aby pekne vyzerali a aby boli farebne a do detailov zladení. Aj chudobnejší, ktorí mali napríklad menej sukien či nohavíc, dodržiavali platné aktuálne módné trendy. Áno, aj ľudový odev podliehal módnym trendom a menil sa. Bežne vplývalo jedno prostredie na druhé a nielen z miest, ale aj z iných štátov. Presne ako aj dnes. Ženské sukne boli ešte v 20. rokoch takmer všetky dlhé po členky. Po druhej svetovej vojne prišli rôzne zahraničné vplyvy a tak si aj naše dievky či ženy postupne skracovali sukne. Od 70. rokov 20. storočia až po súčasnosť môžeme vidieť najvýraznejšiu zmenu a niekedy je to až na zamyslenie... či to môže byť ešte kratšie?

V každom prípade je podstatná aj účelovosť, čiže to, na čo sa ten odev (v našom prípade kroj) nosí, či v minulosti používal. Ako príklad môžeme uviesť žatvu. Je iba málo pravdepodobné, že človek na žatvu išiel v čižmách! Veď väčšina robotníkov v poli ani nevlastnila čižmy, ale ani by ich ani nepoužila počas leta v poľných prácach (v tomto prípade sú tzv. bačkory najvhodnejšie). Podobne je to aj v prípade priadok, ktoré boli najčastejšie organizované v zimnom období. Tomuto by mal aj odev byť prispôsobený, napríklad u žien hrubé ručníky zahodené na chrbte, u mužov kabátik, bunda, či hrubá čiapka – napr. *šubara*.

V tvorbe scénického tanečného folklóru je vítané, ľudovo povedané, riadiť sa zdravým sedliackym rozumom. Pri niekoľkých fotografiách je možné stráviť mnoho času a zistiť z toho rôzne informácie: napríklad, čo mal kto obuté, či vôbec mali niečo na nohách, z akého materiálu mali nohavice, sukne, aký bol strih, aké boli košele, ako boli upravené, ako boli zdobené, aké mali prusliaky, šatky, aké mali detaily muži i ženy, ručníčky, ozdoby, aké mali účesy, pokrývky hlavy... toto všetko nám hovorí o jednotlivcoch, skupinách, ich sociálnom statuse, o ich práci a období, v ktorom žili. Takéto inšpirácie môžeme získať napríklad zo starých fotografií, a predstavujú dôveryhodný zdroj pôvodného materiálu.

Na 47. festivale Tancuj, tancuj... boli pre kroj najlepšie ohodnotení tanečníci z Kreatívneho centra pre cestovný ruch, umenie a kultúru z Kovačice. Autorka choreografie a umelecká vedúca poukázala na to, že keď sa človek riadne zamyslí a racionálne usporiada a zosúladí tanec, hudbu, spev a kroj, potom to všetko jemne štylizuje a prispôsobí javisku...tak sa stane absolútnym víťazom. V tomto prípade bolo využitých viacero prvkov a uplatnených poznatkov z predošlých rád a odporúčaní porotcov a zarodilo to plodom. Okrem tanečných prvkov, jednoducho boli prezentované pracovné odevy a v podstate boli zosúladené mužské a ženské. U mládencov to boli 4-polové biele gate, a biele košele, slamený klobúk a boli bosí. Dievky mali jednoduché blúzky, modrotlačové sukne a *pantúšky*. Práve takáto kombinácia bola v minulosti základným tipom odevu vo väčšine našich prostredí. Muži v podstate nosili biele gate vždy. V lete iba tieto a v zime si ich obtáčali okolo nôh a na ne ešte obliekali nohavice. U žien bola modrotlačová sukňa a zástera základom pre každodenný pracovný odev.

Pochvaly si zaslúžili aj súbory, ktoré dbajú nielen na celkový vzhľad, ale i na detaily. Patrí sem Pivnica a napríklad ručníček u mládencov, u Kovačičanov to boli zase družbovské palice, ktoré šikovne využívali ako rekvizity. Selenčania a Staropazovčania tiež majú chvály hodné kroje, ale okrem pozitív, sa tu nachádzajú drobné detaily, ktoré ich oberajú o vzácne body v hodnotení.

Za podstatný nedostatok, v kroji tanečníkov, ktorý sa vyskytuje vo väčšine vojvodinských súborov, považujem časové nezosúladenie mužského a ženského odevu. Ženy, či dievky sú prevažne oblečené do krátkych sukien, ktoré patria približne do obdobia 70. rokov 20.

storočia. Mužské, či mládenecké odevy už od 20. rokov 20. storočia boli prevažne podobné odevu mestského typu, až na tzv. *predkavú* košeľu, ktorá dlhodobo zachovala lokálny ráz. Čiže oblečení mali štofové nohavice rovného strihu, takmer všade boli prusliaky s výraznými gombíkmi, záväzný klobúk, topánky, prípadne papuče. Okrem toho existovalo mnoho doplnkov, ako napríklad: malé vreckové ručníčky, šatky okolo krku, hodinky vo vaku, dokonca aj zápästky a iné detaily.

Chcem sa poďakovať všetkým, že sa snažia dodržiavať čo najviac autentických prejavov v scénickom spracovaní tanečného folklóru. Zároveň aj vyzvať všetkých tých, ktorí majú záujem o zdokonaľovanie sa, aby sa nám ozvali a my im ako členovia odbornej poroty s radosťou poskytneme rady, či pomoc.

S úctou pozdravujem.

Marijan Pavlov